

Чопак Богдан Михайлович, здобувач вищої освіти
Вінницький навчально-науковий інститут економіки ЗУНУ, Україна

Галиця Мар'ян Михайлович, здобувач вищої освіти
Вінницький навчально-науковий інститут економіки ЗУНУ, Україна

Науковий керівник: Сисоєва Інна Миколаївна , д-р. екон. наук,
професорка, професорка кафедри економіки, обліку та оподаткування
Вінницький навчально-науковий інститут економіки ЗУНУ, Україна

ПАРТИСИПАТИВНІСТЬ ЯК КЛЮЧОВА ЦІННІСТЬ СОЦІАЛЬНОГО АУДИТУ

Соціальний аудит представляє собою комплекс заходів, спрямованих на удосконалення процесів надання конкретних послуг та впровадження конкретної публічної політики. Однією з ключових цінностей цього виду аудиту є партисипативність, що передбачає активну участь зацікавлених сторін, таких як користувачі послуг, бенефіціари політики, державні органи, лідери громадської думки тощо. Важливо враховувати, що не саме дослідження стоїть на передньому плані в соціальному аудиті, а залучення різних учасників до активної участі та співпраці [2; 3].

Соціальний аудит слугує інструментом для забезпечення підзвітності влади, дозволяючи вивчати думку остаточних отримувачів послуг чи публічної політики. Цей інструмент може бути ефективним засобом підтримання підзвітності влади в контексті конкретних соціальних послуг або публічних політик, а також сприяти постійній взаємодії влади та громадян шляхом активного залучення останніх до процесів моніторингу та оцінки політики [8].

Основною метою соціального аудиту є вдосконалення управління, зміцнення демократії, поліпшення моніторингу політики, оцінка наслідків конкретних заходів та контроль використання публічних ресурсів.

Важливо підкреслити, що соціальний аудит не ставить своєю метою визначення винних, а скоріше спрямований на об'єднання зусиль громадськості та влади для ефективного контролю [10]. Українські реалії підкреслюють важливість цього інструменту, організованого громадськістю, як ключового елемента взаємодії між владою та громадою, особливо в контексті оцінки та моніторингу публічних політик. Пояснення та усвідомлення владних органів про користь, яку вони можуть отримати від соціального аудиту, є важливою складовою цього процесу [9].

Основними (спільними) характеристиками будь-якого соціального аудиту є:

- поєднання певного набору дослідницьких методів вивчення думки стейкхолдерів (наприклад, отримувачів послуги) з недослідницькими методами забезпечення підзвітності;
- залучення до проведення соціального аудиту широкої громадськості;
- проведення захисної та інформаційної кампанії.

Важливо зауважити, що соціальний аудит може доповнювати урядову звітність чи фінансовий аудит. У той час, як інші види аудиту здійснюються, в основному, через перевірку документації, соціальний аудит відбувається через перевірку реальної діяльності. Саме тому соціальний аудит може доповнити інші

види аудиту та оцінок, розкривши невисвітлені в інших форматах питання [1].

Соціальний аудит – це гнучкий інструмент, який може бути адаптований до конкретної ситуації в конкретній громаді. Існує велика кількість конкретних методів, однак ми погоджуємось з Сисоєвою І.М., яка виділяє 3 основні: партисипативні (найманою особою) опитування громади, оцінювання послуг громадою та фактичні перевірки [7].

Для різних видів соціального аудиту притаманні спільні цілі, серед них:

- забезпечення прозорої імплементації проєкту;
- підвищення рівня участі громадян на всіх стадіях проєкту;
- поліпшення управлінської звітності та підзвітності;
- забезпечення завершення проєкту (наприклад, добудова якогось об'єкту);
- ідентифікація, контроль та повідомлення про порушення;
- запобігання корупції та зловживанням;
- вимірювання впливу проєкту;
- забезпечення людей можливостями реалізувати свої права.

Фактичні перевірки, як форма проведення соціального аудиту, полягають у перевірці об'єктів на відповідність за певною методологією.

Стейкхолдерами фактичних перевірок є: менеджери, логісти, волонтери, особи, відповідальні за обробку даних та за комунікацію.

Метод оцінювання послуг громадою складається з трьох елементів:

- оцінка надання послуги споживачами;
- оцінка надання послуги надавачами послуги;
- спільна зустріч, на якій узгоджується план дій щодо можливих способів покращення надання послуги.

Оцінювання послуг громадою (або Community Score Card) – це потужний інструмент для моніторингу послуг, розширення можливостей громадян та покращення підзвітності постачальників послуг. Процес оцінювання дає громадянам можливість аналізувати, наприклад, медичні чи освітні послуги, виходячи з їхніх особистих уявлень про якісні послуги. Громадяни можуть своїми оцінками надати заохочення за професійну роботу або висловити незадоволення. Співпраця отримувачів послуг та надавачів послуг закономірно покращує якість послуг, що надаються [11].

Стейкхолдерами, що здійснюють оцінювання послуг громадою є: менеджери, фасилітатори (2 та більше, залежно від кількості осіб), логісти, особи, відповідальні за обробку даних та за комунікацію.

Слід зазначити, що прикладні соціальні дослідження повинні відповісти на конкретні практичні питання. При цьому, цілком очевидно, що професійний соціальний аналітик мусить завжди пам'ятати про обмеженість бази даних і, формулюючи свої рекомендації, не забувати про етичну відповідальність.

Таким чином, основною метою плану суспільної участі є розробка загальної стратегії взаємодії різних учасників проєкту і його організаторів [7].

Завданнями плану є:

- визначення головних ключових учасників проєкту, опис специфіки їхньої діяльності, інтересів і ставлення до цілей і способів реалізації проєкту;
- визначення потенційних ролей головних учасників у здійсненні проєкту;

- визначення рівня участі в проєкті головних стейкхолдерів;
- визначення потреби головних учасників в інформації про проєкт у цілому, а також у спеціальній інформації;
- опис можливих механізмів забезпечення інформацією головних учасників шляхом взаємних консультацій і співробітництва;
- визначення потреби в навчанні - короткострокове і довгострокове; для державних чиновників, викладачів, представників різних недержавних організацій і т.п.;
- опис можливих механізмів організації і контролю суспільної участі;
- вибір необхідної дослідницької стратегії для подальшого вивчення ефективності здійснення плану суспільної участі.

Структура суспільної участі повинна містити в собі наступні аспекти:

1. Законодавча підтримка проєкту.

2. Організаційна координація:

- загальне керівництво й організація проєкту;
- виділення пріоритетних цілей і розподіл засобів;
- контроль за виконанням спланованих заходів;
- відповідальність за виконання цілей проєкту.

3. Наукове забезпечення.

4. Господарська діяльність.

5. Інформаційна підтримка.

6. Визначення основних груп учасників та їхньої ролі в здійсненні проєкту.

На кожному етапі впровадження соціальної оцінки важливо систематично проводити консультації з зацікавленими сторонами, включаючи тих, чиє життя безпосередньо буде змінено процесом реформування. Цей метод дозволяє не лише вивчити думки ключових учасників та їхнє ставлення до проєкту, а й оцінити ефективність заходів, передбачених урядом під час реалізації проєкту. Крім того, він надає можливість розробити додаткові заходи для пом'якшення можливих негативних наслідків проєкту [15].

Отже, в умовах суспільства, що постійно трансформується, де щоденно впроваджується ціла низка соціальних проєктів, метод соціальної оцінки стає невід'ємною складовою ефективних реформ. Цей підхід дозволяє враховувати різні точки зору та визначати оптимальні заходи для забезпечення позитивних результатів та мінімізації можливих негативних впливів на суспільство.

Список використаних джерел:

1. Barrett R. *Liberating the corporate soul: Building a visionary organization*. Boston, Butterworth-Heinemann, 1998.
2. Каменська Т.О. Ризики при аудиті та їх оцінка, *Статистика України*, No 2, с. 43-45, 2015.
3. Kucher A., Kucher L., Sysoieva I., Pohrishchuk B. Economics of soil erosion: case study of Ukraine. *Agricultural and Resource Economics International Scientific E-Journal*. 2021. Vol. 7, Iss. 4. P. 27–41. doi: 10.51599/are.2021.07.04.02.
4. Мельник С. В. Концепція формування національної моделі соціального аудиту [Електронний ресурс]. — К. — Режим доступу: <http://www.lir.lg.ua/koncept.htm>.
5. I. Makarenko, O. Kravchenko, N. Ovcharova, N. Zemliak and S. Makarenko. Standardization of companies' sustainability reporting audit, *Agricultural and Resource Economics Scientific E-Journal*, 2020. Vol. 6, no. 2, pp. 78-90. <https://doi.org/10.51599/are.2020.06.02.05>.

6. O.V. Mazuryk. Social audit as modern diagnostic technology: theoretical and methodological basis of research western experience home prospects, no. 1148, pp. 107-113, 2015.
7. Сисоєва І. М., Балазюк О. Ю., Погріщук О. Б. Сутність соціального аудиту, його параметри та методи. Економіка та держава. 2019. № 11. С. 46–49. DOI: 10.32702/2306-6806.2019.11.46.
8. Сисоєва Інна Миколаївна. Організаційно-методологічне та інформаційне забезпечення соціального аудиту. Автореф. дисерт. докт. екон. наук, ЗУНУ. 2021. 43 с.
9. Сисоєва І.М. Аналіз потенційних загроз діяльності суб'єктів господарювання. Економіка та суспільство. Вип. 22. 2020. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2020-22-19>.
10. Сисоєва І. М., Добіжа Н. В. Особливості здійснення державного фінансового контролю в Україні. Інвестиції: практика та досвід. 2021. № 18. С. 11-18.
11. Л. О. Сухарева, А. О. Саєнко. Вибіркові дослідження в системі загального аудиту: методологічний аспект, Вісник ДонНУЕТ, № 59, с. 147-153, 2013.
12. Решетніченко А., Маматова Т. Соціальний аудит в управлінні суспільством. Актуальні пробл. держ. упр.: 36. наук. пр. — Д.: Дніпропетр. регіон. ін-т держ. упр. УАДУ, 2003. Вип. 1 (11). С. 80—88. 6.
13. O. Razborska, H. O. Pudkalyuk. Quality of audit services in Ukraine. Economic analysis, vol. 28, no. 4, pp. 67-75, 2018.
14. Шевчук В. О., Шегда А. В., Голованенко М. В. Ризики в підприємстві: оцінювання та управління. Київ: Знання, 2008. 271 с.
15. I. Sysoieva, A. Pukas, Z. Pushkar, S. Radynskyu, N. Yushchenko and O. Vatslavskyi. Information Support of Social Audit, 2022 12th International Conference on Advanced Computer Information Technologies (ACIT), pp. 255-260, 2022.
16. H. Al-Shaer and M. Zaman. Credibility of sustainability reports: the contribution of audit committees. Business Strategy and the Environment, vol. 27, no. 7, pp. 973-986, 2018, [online] Available: <https://doi.org/10.1002/bse.2046>.